

Plamour

Wouter Mareels

Het werk hier in 'Den Distel' is op z'n minst gezegd een confronterende ervaring. Misschien mag dit niet zo lijken op het eerste zicht, maar een kort overzicht van enkele vragen die gerezen zijn bij het werk maken dit alvast duidelijker.

Stuk voor stuk vragen die met ethiek te maken hebben.

- Wat mogen we toelaten (of anders gezegd, hoe moeten we omgaan met 'de vraag' die onze gasten ons stellen)?
- Hoe omgaan met verbale persoonlijke aanvallen ?
- Wat met regels ?
- Wat met medeleven ?
- Wat met ons verlangen ?
- Wie zijn we ?
- Wat houdt ons eigenlijk hier?

Over het algemeen komt een groot deel van het werk erop neer dat we bepaalde dingen kunnen toelaten, en andere dingen niet. Al gaat het simpelweg maar om een glas melk voor het slapengaan; een kind dat vraagt om eens geknuffeld te worden; nog even wuiven aan de schoolpoort zoals al de ouders die hun kinderen naar school brengen; iemand van de oudere gasten die per sé nog ergens heen wil... Of het kan ook al om ingrijpendere dingen gaan, zoals de vraag om medische verzorging (vooral als één van de gasten het steeds aan net die ene en steeds dezelfde opvoeder vraagt) ... of ingrijpen bij een acting-out die een levensbedreigende situatie heeft gecreëerd...

Men zou geneigd zijn deze kinderen te overstelpen met warmte en liefde: dat glas melk geven, dat kind eens goed knuffelen, net zoals de ouders eens wuiven terwijl de andere kinderen dat ook zien ... Maar dan moeten we onmiddellijk twee bedenkingen maken: "Wat vragen ze eigenlijk?" en "Welke positie nemen we hierbij in (voor hun)?" . De eerste van deze twee vragen is nauw verweven met de tweede: op sommige momenten vragen deze kinderen dat we de vader of moeder spelen die ze nooit gehad hebben of net wel. Zo is er het kind dat vraagt om een knuffel aan de schoolpoort omdat het het

gemis voelt van een vader of moeder die doet wat ouders van andere kinderen aan de ingang van de school doen. Anderzijds is er het meisje dat op de grond valt en pretendeert bewusteloos te zijn om zo na te gaan of we even harteloos zijn als de vader uit haar verhaal en haar dus ook laten liggen. Of dit waar gebeurd is, is een andere kwestie, maar zelfs de waarheid heeft de structuur van fictie, niet?

Al bij al komt het erop neer dat er achter deze vragen en actings van de kinderen een andere vraag schuilgaat: "*Wees die of die persoon voor mij!*" . Wees die of die persoon voor mij opdat ik dat pijnlijke scenario kan herspelen en hopelijk misschien herbewerken, of opdat ik minder hard moet verlangen naar die of die persoon... Eigenlijk en in hoofdzaak is het een vraag naar 'minder verlangen', een vraag naar 'minder leven'. Mogen we hen *dát* geven?

Mogen we de positie innemen van de persoon waarop ze zinspelen in hun vraag die voortspruit uit de obscure diepte van het verlangen? Mogen we even 'papa' of 'mama' spelen? "*Waarom niet,*" hoort men sommigen roepen "*die kinderen missen hun ouders hoor !*". Dit is ook een groot probleem in de bijzondere jeugdzorg, vooral dan wanneer sommigen zich geroepen voelen om ouder en kind terug samen proberen te brengen, bijkomend nog steeds gelovend in de mythe van de 'goede moeder' die in Vlaanderen nog steeds leeft.. Er zijn ook slechte moeders... "*Want ja, ze missen toch hun ouders... en de ouders missen hen.*" Waarom missen ze hen? Om ermee te pronken op familiefeestjes en kerstmis. Om ze verder in een passieve positie te zetten en te onderdrukken. Om even met hun kind over straat te paraderen, mooi opgekleed in een nieuw outfit dat deze kinderen enkel dan mogen aandoen. Om ze verder te mishandelen. Om de rest van de tijd niets van zich te laten horen en de kinderen te zeggen dat het door hun gedrag is dat ze in die instelling geplaatst zijn... Positieve noot tussendoor: het is niet in alle gevallen zo. We spreken hier niet enkel over misbruikende, gescheiden ouders... er zijn ook nog andere situaties.

Maar misschien is het raadzaam even te luisteren naar diegenen die ons influisteren om het niet te doen, om niet in die imaginaire valstrik te trappen, niet te *geloven* dat we hen datgene kunnen bieden wat ze vragen, dat we diegenen zijn die zij aan hun zijde willen... hun partner, hun symptoom...

Het is zo verlokkelijk om het even te zijn, de lieve mama, de stoere papa, ... of andersom, waarom niet? Maar dat zou enkel inhouden dat ze minder verlangen, dat ze niet leren leven met dat verlangen dat hun enige oorzaak en reden van leven is.

Ditzelfde spel speelt zich ook af op het vlak van de regels. Er zijn regels nodig om een kleine groep waar mensen samen leven, werken, verlangen, ... overeind te houden. Ook op dit vlak is het belangrijk geen al te sterk overdreven medelijden te tonen. Medeleven lijkt meer aangewezen. Medelijden doet me denken aan 'neerkijken op', aan weten hoe het anders kan, aan proberen aantonen hoe het beter kan. Medeleven heeft voor mij meer iets weg van 'samen beleven', maar zonder de imaginaire valstrik van samen met het kind te zitten huilen of de maatschappij te beschuldigen. Medeleven hoort meer iets te zijn waarbij we als opvoeder de kinderen helpen woorden te vinden voor hun leed, voor hun pijnlijk besef dat ze verlangen. Medeleven is "daar zijn" zonder daar zelf al te veel inhoud aan te geven. Gewoon daar zijn.

En wat moeten we daar dan doen, wanneer we "daar zijn"? Antwoorden zijn maar een gokken naar de ware aard der dingen. Misschien is het raadzaam om samen met het kind eens te gaan zitten, te luisteren, vragen te stellen, gewoon niets zeggen, uitgescholden worden voor om het even wat. Persoonlijke aanvallen, wat moeten we daarmee aanvangen? Op z'n minst niet beginnen met het kind wederom uit te maken of te slaan, dat is alleen maar toegeven aan die kleine verdoken vraag om ook eens die lastige ouder te spelen die ze ooit wel gehad hebben. We kunnen hen er wel attent op maken dat er ander manieren zijn om mensen aan te spreken. Wat kunnen we nog doen? Misschien is het zelfs goed het kind eens frustratie (dé bron voor verlangen schijnt het me toe) laten ervaren door even niet daar te kunnen zijn of dit of dat te doen, hier en nu. Het 'open houden' van het tekort lijkt me zo belangrijk, ik denk dat het op z'n minst bedenkelijk zou zijn moesten de gasten in de instelling niet meer rebelleren en vragen, vragen, vragen... ; het lijkt me belangrijker dan het talig dichtplamuren van dat verlangen door woorden aan te reiken voor hun woede, angst, verdriet, verlangen. Samen verlangen... maar ieder met zijn eigen verlangen...

Verlangen. Wat moeten we eigenlijk met ons eigen verlangen? Wat mogen we verwachten van ons werk?

Bedankjes omdat we even de pispaal zijn geweest voor hen? Dat moeten we er op een manier maar bijnemen :het object zijn. Maar vooral niet spelen !

Of verwachten we tijdens het werk reeds een kleine compensatie voor tekortkomingen in ons privé-leven? Neem nu de bijvoorbeeld de fictieve situatie van de huismoeder wiens kinderen reeds uit huis zijn en wiens man steeds uit werken is en die daarom een beetje genegenheid en affectie verwacht. Of de jongere die weinig affectie krijgt wegens geen lief.

Of is het meer om de 'professionele bevestiging' dat het ons te doen is? Willen we graag geloven dat dat kind die dingen enkel aan ons vertelt, en niet aan een andere opvoeder omdat we toch zo goed zijn in ons werk?

Valstrik wederom valstrik. Deze keer ligt de valstrik niet alleen in hun vraag, maar ook in onze vraag. Zij verwachten bepaalde zaken van ons, en het wordt gevaarlijk wanneer we ook bepaalde dingen van hen verwachten. Twee in elkaar hakende fantasma's. Gevaar. Want wat kan dat opleveren in een situatie als deze? Steeds verder uit de hand lopende en oncontroleerbare overdrachtsproblemen, acting-outs, de problemen niet meer zien, de ware aard van de vraag niet zien en het niet over het hart kunnen krijgen om niet in te gaan op die vraag. Diegene willen zijn waarvan wij denken dat zij die willen... Elkanders tekort willen invullen. Hun tekort willen dichtplamuren met onze liefde. PL-AMOUR. Het schijnt mij zeer belangrijk toe (en ik ben waarschijnlijk de duizendste die dit reeds verkondigt) in het reine te komen met ons eigen verlangen. Leer jezelf kennen ondervraag het waarom van het werk. Waarom wil je daar werken. Waarom blijf je er nog ondanks al de stront die je vantijd over je hoofd gekieperd krijgt in deze sector. Al die miserie. Al die verwijten. Waarom? Wat zoeken we daar? Wat is ons verlangen?

Het werk vanuit het eigen verlangen, zonder verpletterd te worden door die ontembare eis van die Ander, laat het een betrachting wezen. Maar besef dat men boven al een verlangend wezen is, daar ligt onze bron van leven, maar ook onze moeilijkheid.

« Il faut surtout se méfier du plamour ! »